

DOI: 10.32347/2076-815X.2022.80.306-316

УДК 711.424

Парнета М.Б.,

maryanaparneta@ukr.net, ORCID: 0000-0001-9459-3676,

к.т.н., доцент **Парнета Б.З.,**

bz_parneta@ukr.net, ORCID: 0000-0002-2696-2449,

Національний університет «Львівська політехніка»

МЕДІЙНІСТЬ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЛЬВОВА

Сучасний ритм життя зумовлює необхідність у створенні нових принципів організації елементів дизайну в архітектурному інформаційно-комунікативному середовищі. Його медійність є відображенням духовно-культурних цінностей сучасного суспільства, що трансформуються у динамічні та інтерактивні елементи. Для характеристики інформативної сутності візуальних елементів сучасного архітектурного середовища запропоновано їх класифікацію за функцією, часовими рамками дії та місцем розташування. Аналіз проведено на прикладі міста Львова. На його основі виділено ознаки гармонійного використання медійних елементів дизайну в існуючому архітектурному середовищі та визначено роль інформативної насиченості міста на інтуїтивну форму сприйняття людини.

Ключові слова: медійність архітектури; інформативність архітектури; елементи міського дизайну; дизайн архітектурного середовища; візуальні комунікації.

Постановка проблеми. Сучасне архітектурне середовище переповнене елементами дизайну, що здійснюють безпосередній вплив на людину, який не завжди є позитивним. Виникає потреба у його обмеженні. Грамотне формування медійності сучасної архітектури сприятиме покращенню комфорту мешканців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Елементи дизайну, як частина архітектурного середовища, розглядалися кількома дослідниками за останні роки. Їх класифікацію проводили Ахмедова Л.С. [3], Балабанова Ю.А. [4], Сергеева Н. В. [10], Полеухін А.А. [9], Денисенко Ю.М. [5], Обуховська Л.В. [8], Сьомкін В.В. [12], Удріс Н.С. [13], Шейко В.М. [15].

Мета дослідження полягає у дослідженні медійності об'єктів дизайну архітектурного середовища на прикладі міста Львова.

Виклад основного матеріалу. Ми живемо у світі, головною цінністю якого є інформація. Кожна вулиця та кожен будинок на ній наповнені

елементами дизайну, що несуть у своїй сутності певний зміст, транслюють певні духовно-культурні цінності суспільства. Цю властивість називаємо медійністю. Вона включає характеристики середовища, які можемо сприймати органами чуття (зором, слухом, нюхом, дотиком, навіть смаком). У даній статті розглянемо лише візуальні елементи дизайну архітектурного середовища.

За Полеухіним О.О. [9] інформаційне архітектурне середовище поділяється на друковане та електронне. Медійність друкованих джерел забезпечується графічним дизайном. Однак естетики поліграфії для сучасного медійного середовища вже недостатньо. Дизайн-продукт стає динамічним у часті та просторі, а також інтерактивним, що забезпечується лише електронними носіями інформації [2].

Для наглядного розуміння дослідження об'єктів дизайну в архітектурному середовищі проведено на прикладі Львова. Класифікацію візуальних елементів дизайну архітектурного середовища наведено на рис.1.

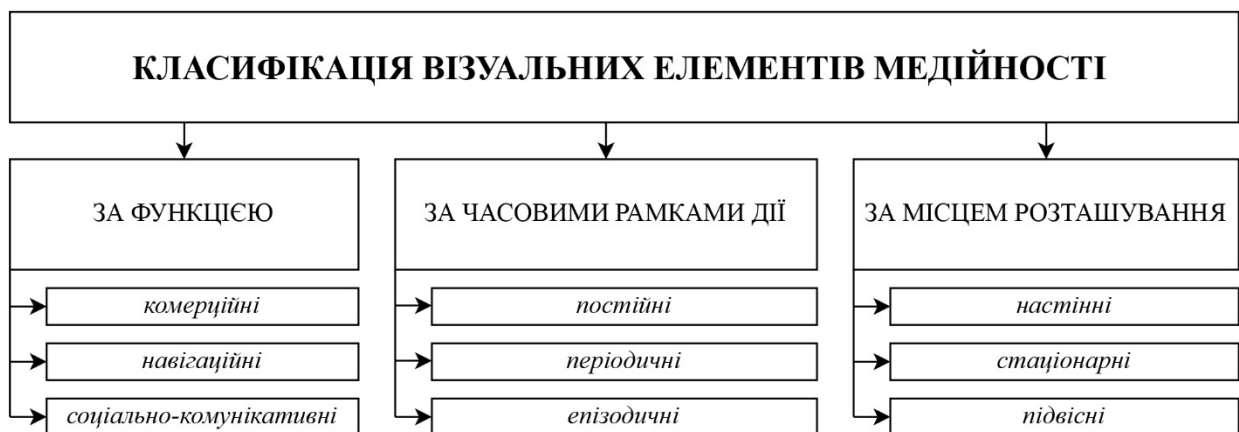

Рис. 1. Схема класифікації візуальних елементів медійності

Передусім, класифікацію варто розглянути згідно *функції* елементів архітектурного середовища. Виділимо комерційні, навігаційні та соціально-комунікативні елементи.

1) *Комерційні*: елементи рекламного характеру, що діють з метою отримання прибутку. Ця група об'єктів дизайну викликає найбільше негативних реакцій, адже їх замовники часто нехтують естетикою та руйнують існуюче середовище. Сюди відносяться різноманітні рекламні оголошення, вивіски, банери, білборди, тумби. У Львові намагаються регулювати застосування об'єктів рекламного характеру, однак цих обмежень є недостатньо. Таким чином, спостерігаємо не дуже втішну картину. На рис. 2 і 3 наведено приклади гармонійної та деструктивної інтеграції комерційних медійних засобів в архітектурне середовище Львова.

Рис. 2. Гармонійна інтеграція комерційних елементів дизайну міста Львова (фото автора)

Рис. 3. Деструктивна інтеграція комерційних елементів дизайну міста Львова (фото автора)

2) *Навігаційні*: елементи дизайну, що створені для орієнтування людини у просторі. Потреба у системі вказівників виникла ще у давні часи, коли первісна людина, йдучи на нові території, позначала свій шлях, щоб не загубитися і повернутися назад. Тому для того, щоб комфортно почуватись у просторі, особливо якщо це нове для нас місце, нам необхідно бачити вказівники. У сучасному місті вони набувають різноманітних форм: таблички з назвами вулиць чи площ, дорожні знаки, розмітка, навіть світлофори. Для зручності туристів вулиці Львова оснащено вказівниками на різних мовах, що скеровують до історичних пам'яток (рис.4), у кількох точках центральної частини міста розміщено туристично-інформаційні стенди (рис.5). У 2017 році у центрі Львова з'явився інноваційний пізнавальний маршрут за допомогою 15 табличок на тротуарах із QR-кодами (рис.6). Це екскурсія, яка за допомогою смартфона допоможе туристу орієнтуватись у місті та отримати базову інформацію про об'єкти та послуги Львова.

Також до цієї групи варто віднести елементи обмеження руху, такі як огорожі, паркувальні стовпчики. Їх медійний зміст полягає у захисті та відокремленні одного простору від іншого. До них відносяться з насторогою, адже вони символізують певну заборону входу. Також вони є засобами регулювання руху на певній території. Наприклад, механізовані стовпці для обмеження в'їзду транспорту на площу Ринок навіть стали атракцією для туристів.

Рис. 4. Вказівники з напрямками до пам'яток (фото автора)

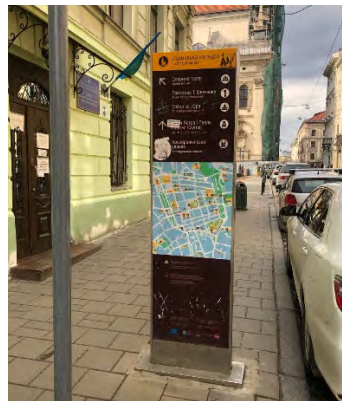

Рис. 5. Туристично-інформаційний стенд (фото автора)

Рис. 6. Екскурсійний QR-код на тротуарі (фото автора)

3) *Соціально-комунікативні*: елементи медійності, що забезпечують обмін інформацією. У цій групі варто виділити об'єкти, які безпосередньо передають інформацію (розклад руху транспорту, екран з новинами, меморіальні таблиці), та об'єкти з прихованою інформативністю (пам'ятники, стели, постаменти). Особливу увагу варто приділити останнім, адже вони наповнені найглибшим семантичним змістом та найчастіше стають об'єктами громадських дискусій. Наприклад, нещодавно встановлений у на площі Маланюка у Львові пам'ятник Францу Ксаверу Моцарту (рис.7).

Рис. 7. Пам'ятник Францу Ксаверу Моцарту на пл. Маланюка у Львові (фото автора)

Скульптор Себастьяна Швайкерт за допомогою алегорій та метафор показує непросту долю та творчі пошуки сина Моцарта під тягарем слави його

знаменитого батька. Ініціатори проекту не хотіли, щоб скульптура відтворювала банальний образ Франца Ксавера, а викликала запитання та надихала на пошуки відповідей у спостерігачів. Однак в дійсності встановлення цього пам'ятника спричинило скандал серед львів'ян. Думки експертів також розділяються. Художник Володимир Сколоздра називає новий пам'ятник «дегенеративним мистецтвом», натомість архітектор Юліан Чаплінський стверджує, що це сучасний та концептуальний твір, який повинен руйнувати стереотипне мистецьке бачення [7].

До цієї групи елементів декору варто також віднести графіті, які віднедавна стали невід'ємною частиною міського середовища. Навколо них теж постійно виникають суперечки: одні називають це стріт-артом, інші – вандалізмом. Є художники, твори яких наділена певним змістом і несе в собі естетичну цінність. Вони використовують для творчості стіни занедбаних споруд, бетонних парканів тощо. Зазвичай художники узгоджують всі питання з власниками об'єктів, тож не вступають у конфлікти з законом. Гарним прикладом стріт-арту є стіна на вул. Замарстинівській (рис.8), яку назвали «Вуличною галереєю». Це демонстрація того, як можна прикрасити буденність, перетворивши сірі стіни у мольберти.

На жаль, далеко не всі «художники» мають на меті творити мистецтво, а перетворюють графіті на звичайний вандалізм. Їх жертвами стають щойно помальовані стіни, відреставровані двері, вітрини магазинів тощо. Медійність у цьому випадку можна трактувати як бажання самовираження, як протест проти теперішніх суспільних цінностей. Однак це не виправдовує руйнівний характер цих малюнків. Дивлячись на такі примітивні графіті, що переповнюють місто, не можна не погодитись з надписом, який з'явився на вул. Вірменській: «Вуличне мистецтво не має жодного сенсу» (рис.9).

Рис. 8. «Вулична галерея» стріт-арту на вул. Замарстинівській (фото автора)

Рис. 9. Графіті на вул. Вірменській (фото автора)

На основі поділу самої інформації [14] Сергеева Н. В. у своїй дисертації [10] класифікує елементи дизайну архітектурного середовища за часовими рамками дії та за місцем розміщення.

За часовими рамками дії елементи дизайну архітектурного простору поділяють на постійні, періодичні та епізодичні:

До *постійних* об'єктів відносять ті, що розраховані на тривалий час використання. До них належать дороговкази, вивіски, відеопанелі, об'ємні літери, банкомати, світлофори, таблиці, лайтбокси, тумби, призматрони, суперсайти, білборди, прапори, сіті-формати, арки, дахові установки, стели.

Періодичні елементи медійності змінюються разом із реперезентованою на них інформацією (приблизно кожні 2-3 тижні). Серед них виділяють брендмауери, перетяжки, панелі-кронштейни, конструкції навколо стовпів освітлення.

Епізодичні елементи дизайну використовують для художньо-естетичного оформлення різноманітних заходів (фестивалів, ярмарок тощо). До них належать конструкції для розташування святкових композицій, штендери та переносні установки.

За місцем розташування об'єкти дизайну архітектурного середовища поділяються на:

1) *Настінні* - елементи дизайну фасадів. До них відносимо як історичні, так і сучасні засоби медійності. Серед історичних елементів дизайну найчастіше зустрічаються виліплені герби, орнаменти, скульптурні групи. Кожен історичний будинок у Львові наділений такими засобами медійності, за допомогою яких можемо зробити висновок про його функцію чи статус його власника. На історичних фасадах можемо знайти навіть такі незвичні винаходи, як сонячні годинники. Один з них знаходиться на фасаді будинку «Пір року» (вул. Вірменська, 23) з ХІХ століття (рис.10). На горельєфі зображено бога часу в руках із земною кулею. В її центрі встановлено гномон, тінь від якого переміщається разом із Сонцем. До сучасних настінних елементів медійності належать відеопанелі, лайтбокси, екрани, які все частіше починають інтегрувати в архітектурне середовище Львова (рис.11).

2) *Стаціонарні* включають об'єкти медійності з наземним розміщенням. До них відносимо рекламні тумби, стенди, пам'ятники тощо.

3) *Підвісні* – це елементи, що прикріплені на дротах над простором вулиць, площ, бульварів (рис.12, 13).

Рис. 10. Сонячний годинник на фасаді будинку на вул. Вірменській, 23 (фото автора)

Рис. 11. Медійний екран на фасаді будинку проспекту Свободи (фото автора)

Рис. 12. Підвісні дорожні знаки (фото автора)

Рис. 13. Підвісні святкові декорації (фото автора)

Проаналізувавши існуючі елементи дизайну міського середовища, можемо здійснити оцінку за характерними ознаками при їхньому застосуванні в архітектурному середовищі міста.

1) *Змістовність*. Інформація, яку містить елемент дизайну, повинна бути доречною, відповідати самому середовищу та підсилювати його медійність. Архітектурне середовище Львова, як і багатьох інших сучасних міст, перенасичене інформаційними потоками, які чинять не найкращий вплив на людину.

2) *Функціональність*. Проектований елемент потрібен для виконання певних функцій, необхідних для забезпечення комфортної життєдіяльності людини. Наприклад, вказівники орієнтують людину у просторі, таблиці забезпечують необхідною інформацією тощо. Львів оснащений достатньою кількістю навігаційних засобів, які чудово виконують свою функцію.

3) *Підпорядкування композиції*. У зв'язку зі збільшенням інформаційної насиченості міста в історичних районах варто переносити основне семантичне навантаження на інтуїтивну форму сприйняття людини [11]. Елементи

оздоблення у міському середовищі повинні утворювати з ним єдину композиційну цілісність, підпорядковуючись його масштабу, ритму, симетрії, характером членувань тощо. Таким чином візуальний текст гармонійно інтегрується в існуюче середовище і не буде сприйматись як деструктивна одиниця. Для формування історичної частини міста в пріоритеті є використання статичних форм міського дизайну, а для сучасної – динамічних [1]. Також, концепція дизайну архітектурного середовища повинна бути достатньо простою, щоб її неможливо було неправильно інтерпретувати [6]. На жаль, архітектура Львова насичена численними хаотичними інформаційними засобами поліграфії, які руйнують гармонійність композиції фасадів. Хоч законодавство встановило обмеження для їх застосування, однак на сьогодні цього замало.

4) *Ергономічність*. Створюючи систему медійних елементів, варто враховувати зручність їх сприйняття для людини. Останніми роками у Львові модернізовано багато елементів дизайну для комфорту мешканців. Особливу увагу звернено на забезпечення безбар'єрного доступу для маломобільних груп населення.

Висновки. 1. Множина медійних візуальних елементів дизайну архітектурного простору становить складну ієрархічну систему різних видів. Об'єкти дизайну потребують детального вивчення, адже станом на сьогоднішній день вони досліджені не в достатній мірі, хоча відіграють важливу роль у сприйнятті архітектурного середовища.

2. Запропоновано розглянути класифікацію елементів дизайну архітектурного простору за функцією (комерційні, навігаційні, соціально-комунікативні), за часовими рамками дії (постійні, періодичні, епізодичні) та за місцем розміщення (настінні, стаціонарні, підвісні). Дослідження проведено на прикладі медійності елементів архітектурного середовища міста Львова. Проаналізовано історичні та сучасні візуальні елементи дизайну міського простору.

3. На основі проведеного дослідження здійснено оцінку за характерними ознаками медійних елементів дизайну у Львові. До цих ознак належать змістовність, функціональність, підпорядкування композиції та ергономічність. Визначено, що архітектурний простір Львова забезпечено функціональними та ергономічними засобами медійності. Водночас спостерігаємо інформаційну перенасиченість візуальними елементами дизайну та порушення ними композиційної цілісності середовища міста.

Література

1. Atik D.Z. The importance of city image elements through recognizing and introducing of cities: Edirne example. *Trakia Journal of Sciences*. 2009. №7. P. 246 – 251.
2. Frascara J. Communication design: principles, methods, and practice. New York: Allworth Press, 2004. 208 p.
3. Ахмедова Л.С. Особенности трансформации визуального информационно-коммуникативного поля города: автореф. дис. канд. арх.: 18.00.01. Нижний Новгород, 2009. 172 с.
4. Балабанова Ю.А. Принципы соотнесения визуального восприятия и графического отображения архитектурной среды. Х., 2014. 48 с.
5. Денисенко Ю.М. Класифікація елементів та об'єктів міського дизайну. *Проблеми теорії і історії архітектури України*. Одеса: 2011. №11. С. 253-264.
6. Луцька В. Міський дизайн повинен бути простим та зрозумілим – Хірокі Мацура. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2018/06/07/miskiy-dizayn-povinen-buti-prostim-ta-zrozumilim-hiroki-matsura/> (дата звернення: 21.02.2022).
7. Не просто шматок бронзи, а спроба повернутись у культурний діалог з Віднем. URL: https://zaxid.net/ne_prosto_shmatok_bronzi_a_sproba_povernutis_u_kulturniy_dialog_z_vidnem_n_1519100 (дата звернення: 21.02.2022).
8. Обуховська Л.В., Обуховська Е.В. Поліфункціональні малі архітектурні форми: їх особливості та взаємозв'язок функцій. *Modern methods, innovations, and experience of practical application in the field of technical sciences: International research and practice conference* (december 27-28, 2017). Radom, Republic of Poland: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. P. 168-172.
9. Полеухин А.А. Развитие коммуникативного дизайна. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*. СПб: 2009. № 115. С. 289-299.
10. Сергеева Н.В. Об'єкти медіа-дизайну в контексті формування громадського середовища міста: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.07. Харківська держ. академія дизайну і мистецтв. Х., 2008. 187 с.
11. Сосницький Ю.О. Особливості організації дизайн-об'єктів інформаційно-комунікативного середовища сучасного міста (на прикладі м. Харків): дис. канд. мистецтвознавства. Львів, 2019. 285 с.
12. Сьомкін В.В. Дизайн, тенденції та напрямки розвитку: монографія. К.:Альтерпрес, 2009. 528 с.
13. Удріс Н.С. Реклама в сучасній масовій культурі. *Збірник тез доповідей міжнародної конференції "Дизайн-2000"*. К.: 2000. С. 86-88.
14. Устин В.Б. Визуальная информация в эстетическом формировании городской среды (опыт исследования художественного решения информационных систем). М., 1984. 173 с.
15. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Перспективи розвитку соціальних комунікацій як нової наукової галузі. *Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань: у 2 ч. : матеріали міжнар. наук. конф.* Харків, 2009. с. 3-8.

Mariana Parneta,
Ph.D., associate professor **Bohdan Parneta,**
Lviv Polytechnic National University

MEDIA FORMATION OF DESIGN ELEMENTS OF LVIV ARCHITECTURAL ENVIRONMENT

The modern rhythm of life necessitates the creation of new principles of organization of design elements in the architectural information and communication environment. Its media formation is a reflection of the spiritual and cultural values of modern society which are transformed into dynamic and interactive elements. The set of media visual elements of architectural space is a complex hierarchical system of different types. Although design objects play an important role in the perception of the architectural environment, they are not sufficiently studied in details today. To characterize the informative essence of visual elements of the modern architectural environment, their classification by function, time frame of action and location is proposed. The research was conducted on the example of media elements of the urban architectural environment of Lviv. Historical and modern visual elements of urban space design are analyzed. The signs of harmonious use of media design elements in the existing architectural environment are highlighted. The role of informative saturation of the city on the intuitive form of human perception is determined. The evaluation of the characteristic features of media design elements in Lviv was carried out. These features include content, functionality, subordination of composition and ergonomics.

Key words: media formation of architecture; informativeness of architecture; elements of urban design; architectural environment design; visual communications.

REFERENCES

1. Atik D.Z. The importance of city image elements through recognizing and introducing of cities: Edirne example. *Trakia Journal of Sciences*. 2009. №7. P. 246 – 251. {in English}
2. Frascara J. Communication design: principles, methods, and practice. New York: Allworth Press, 2004. 208 p. {in English}
3. Akhmedova L.S. Osobennosty transformatsyy vyzualnoho informatsyonno-kommunikativnoho polia horoda: avtoref. dys. kand. arkh.: 18.00.01. Nyzhnyi Novhorod, 2009. 172 p. {In Russian}
4. Balabanova Yu.A. Pryntsypy sootneseniya vyzualnoho vospriyatiya y hrafycheskoho otobrazheniya arkhytekturnoi sredy. Kh., 2014. 48 p. {In Russian}

5. Denysenko Yu.M. Klasyfikatsiia elementiv ta ob'ektiv miskoho dyzainu. *Problemy teorii i istorii arkhitektury Ukrainy*. Odesa: 2011. №11. P. 253-264. {In Ukrainian}
6. Lutska V. Miskyi dyzain povynen buty prostym ta zrozumilym – Khiroki Matsura. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2018/06/07/miskiy-dizayn-povinen-buti-prostim-ta-zrozumilim-hiroki-matsura/> (data zvernennia: 21.02.2022). {In Ukrainian}
7. Ne prosto shmatok bronzy, a sprobа povernutys u kulturnyi daloh z Vidnem. URL: https://zaxid.net/ne_prosto_shmatok_bronzi_a_sproba_povernutis_u_kulturniy_dialog_z_vidnem_n1519100 (data zvernennia: 21.02.2022). {In Ukrainian}
8. Obukhovska L.V., Obukhovska E.V. Polifunktsionalni mali arkhitekturni formy: yikh osoblyvosti ta vzaiemozv'iazok funktsii. *Modern methods, innovations, and experience of practical application in the field of technical sciences: International research and practice conference* (december 27-28, 2017). Radom, Republic of Poland: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. P. 168-172. {In Ukrainian}
9. Poleukhyn A.A. Razvytye kommunykativnoho dyzaina. *Yzvestyia Rossyiskoho hosudarstvennoho pedahohycheskoho unyversyteta ym. A.Y. Hertseny*. SPb: 2009. № 115. P. 289-299. {In Russian}
10. Serheieva N.V. Obiekty media-dyzainu v konteksti formuvannia hromadskoho seredovyshcha mista: dys. kand. mystetstvoznavstva: 17.00.07. Kharkivska derzh. akademiia dyzainu i mystetstv. Kh., 2008. 187 p. {In Ukrainian}
11. Sosnytskyi Yu.O. Osoblyvosti orhanizatsii dyzain-ob'ektiv informatsiino-komunikativnoho seredovyshcha suchasnoho mista (na prykladi m. Kharkiv): dys. kand. mystetstvoznavstva. Lviv, 2019. 285 p. {In Ukrainian}
12. Somkin V.V. Dyzain, tendentsii ta napriamky rozvytku: monohrafiia. K.: Alterpres, 2009. 528 p. {In Ukrainian}
13. Udris N.S. Reklama v suchasni masovii kulturi. *Zbirnyk tez dopovidei mizhnarodnoi konferentsii "Dyzain-2000"*. K.: 2000. P. 86-88. {In Ukrainian}
14. Ustyn V.B. Vyzualnaia ynformatsiia v estetycheskom formyrovanny horodskoi sredy (opyt yssledovanyia khudozhestvennoho reshenia ynformatsyonnykh system). M., 1984. 173 p. {In Russian}
15. Sheiko V.M., Kushnarenko N.M. Perspektyvy rozvytku sotsialnykh komunikatsii yak novoi naukovo haluzi. *Sotsialni komunikatsii v stratehiakh formuvannia suspilstva znan: u 2 ch.: materialy mizhnar. nauk. konf.* Kharkiv, 2009. p. 3-8. {In Ukrainian}